

I. TEKSTO SUVOKIMO UŽDUOTIS

Perskaitykite šį tekstą ir atsakykite į klausimus.

Donaldas Kajokas

APIE TARPININKUS IR KELIONĘ JERUZALĖN

Vieni laukia gimstančios saulės, kiti – Kristaus.

V. DAUNYS

I Buvimo paprastumas, meilė, nepažeisti žmonių santykiai, šilto tembro vibracija – visa tai įsigraužę į mus taip giliai, taip neatimamai, kad žmogus, sugebąs žvilgtelėti į savo vidų, būtinai išvys tai. Šitai neišvengiama, taip buvo ir bus. Nesunaikinamas ne blogis, o gėris. Juoduosiuose kelio tarpiniuose mums atrodo priešingai, tačiau tai nuovargio miražai. Blogis ir visi slogūs jo pavidalai mumyse tėra praeinantys negalavimai, slogelė, o gėris – amžina, niekados neišgydoma Visatos „liga“, ir šiai totalinei šviesos epidemijai mes esame pasmerkti.

II Kalėdos – ne tik Kristaus, bet ir saulės gimimo, grįžimo šventė. Diena ilgės, šviesa intensyvės, tamsa susigūš kertėje. Senosios civilizacijos irgi šventė savas Kalėdas, savo saulėgrįžą, gamtos, kiekvienos žolelės atgimimą, naujo ciklo pradžios nuojautą. Vis dėlto šiuolaikinio žmogaus sąmonės užmarštis, gyvybinių kanalų užakimas, kūno susiskaidymas neleidžia kaip reikiant pajusti, kas yra šis didžiausias dienos trumpumas, susitraukimas į gnomišką septynių valandų kumštelį, šis maksimalus vitalinės¹ spyruoklės suspaudimas prieš naują šviesos ir gyvybės pliūpsnį. Mūsų kūnai, išmokę sumeistraiuti jiems patogią dirbtinę terpę, visa savo povyza ėmė demonstruoti, kad toji terpė neva suteikia jiems nepriklausomybę nuo amžinųjų gamtos jėgų ir procesų, nuo tobulo žvaigždynų ritmo; taigi mūsų kūno dalys užmiršo esminius dydžius, ėmė sapalioti, kad jas šildo ne saulė, o, tarkim, radiatoriaus skarda. Jos tarsi iškrito iš Visatos konteksto, išsigalvojo, kad buvimo ritmą joms diktuoja jų sukurta aplinka, diskelio ir teleekranų blyksniai, – tiesą sakant, o kodėl taip negalvoti? Šalta – į vamzdyną paleidžia karštą vandenį, kamuoja alkis – nusiperka bandelę, prireikia kur nors nukakti – sėda į automobilį, traukinį, lėktuvą, – kuo čia dėtas kažkoks ugnies kamuolys, subtilioji kosmoso energija, gyvybės atsinaujinimas, gamtos ratas?

Ši keistoji užmarštis pamažu nulėmė ir visai kitų vertinimo kriterijų atsiradimą, daug ką, netgi patį žmogų, ėmėme vertinti ne saulės, o radiatoriaus matais. Pamatinių jėgų veiklą, poveikį aplinkai išūliai imame priskirti sau, savo technologijoms ir mechanizmams. Tampame atriboti, egocentiškai atsiriboję. Įprantam jausti pirminį gyvybės impulsą per tarpininkus. Kaip vaikai, kurie sako: „Man labiau patinka važiuoti taksi, ne autobusu“. – „Bet mes neturime tiek pinigų“, – kantriai bando aiškinti mama. „Tu nueik į darbą ir pasiimk“.

Taigi – nueik ir pasiimk. Ir dar: kam imi po truputį? Daug paaimk, kad nereikėtų dažnai vaikščioti. Tiesioginis ryšys dinga, prapuolė. Tiesą sakant, gyvendami statistinio vieneto gyvenimą, to ryšio bemaž ir nepasigendame. Tačiau jei nors truputėlį pažeidžiamas įprastas ryšys su tarpininku, su civilizacijos terpe – kaipmat šokame protestuoti: neduoda! apvaginėja! nešildo! nenuplauna! kur teisybė?!

III Dabarties žmogus liūto dalį meninės informacijos, estetinių idėjų, etinių nuostatų sklaidos, žodžiu, „peno sielai“ gauna mikliai perjunginėdamas TV kanalus. Kitokio prisilietimo prie meno kūrinio dažnas pilietis net neišsivaizduoja. Jis neskaitęs nei Homero, nei Shakespeare'o ar Dostojevskio, nors smalsesnis, nuo kultūros dar ne visiškai atitrūkęs, yra matęs po kelias įvairių šedevrų interpretacijas. Jis ir gyvena interpretacijomis. Dailės, muzikos, literatūros interpretacijomis, reprodukcijomis, adaptacijomis.

(O, likimo ironija! Dar vakar, tarkim, rašytojas buvo priverstas galvoti apie savitą stilių, nepakartojamą sakinio, vaizdo struktūrą, individualų mąstymą – tik tada jis galėjo tikėtis pasisekimo ir skaitytojų palankumo. O šiandien, pasak vieno taivaniečių fotomenininko, „tik labai populiarai literatūra gali išgyventi, nes jeigu rašytojas turi savitą stilių, niekam neužtenka kantrybės jį skaityti“.

Vadinas, jei rašai kaip visi, „kaip televizija“, tai tavo knygą gal ir nupirksi. Nuožmi vidutinybės invazija² į visas gyvenimo sritis.)

¹ gyvybinės (lot.)

² užpuolimas, įsiveržimas (lot.)

Taip kultūra, kuri iš prigimties yra linkusi natūraliai tarpininkauti, šiame amžiuje ėmė tiesiog masiškai gimdyti naujus tarpininkus – visokius brokerius, maklerius, menedžerius, kurie „varo biznį“ jos viduje. Aišku, nugvelbdami ir dalį pelno: šviesos, informacijos, gyvybinės energijos. Tai dar viena varža uždaroje srovės grandinėje – tarpininkas tarp žmogaus ir kito tarpininko. Ir ši tarpininkų virtinė ilgėja. Kiekvienas jų pramokęs tik savo operacijų. Tačiau visas ankstesniasias civilizacijas pražudė siauros specializacijos paplitimas. Pernelyg daug varžų sustabdo srovės tėkmę.

Jei iš tiesų mes esame „saulės vaikai“, tai jau miršte užmiršome tą, kuri mus pagimdė. Tapome pamestinukais, pabėgiukais, paklydžiukais. Kas kad neaiškaus ilgesio valandėlėmis paverkiame įsispraudę į nuošalią kertę, juk kaipmat ir pamirštame tą maudulį: sintetinė rankovė nubraukė ašarą, televizorius palinksmo, radiatorius sušildė. Taip ir gyvenam, seniai jau.

IV Bet va, anksti nubudęs išeini į kiemą ir nustembi: lauke šaltoka, tačiau nepaprastai gražu. Elegantiško šermukšnio šakelės nubarstytos mažytėm puriom snaigėm, keli raugerškio krūmokšniai pavirtę baltom pūkuotom būtybėm, storais juokingais kaukais. Švarus rytmečio pasaulis, žiemos pasaka, Kalėdų, saulėgrįžos išvakarės, maldų išsipildymo metas.

Netikėtai imi ir sukuždi, paprašai: Tu, Kurs Esi, neleisk, kad Kristaus gimimas pavirstų tik pamaldžiu dar vieno tarpininko garbinimu; neleisk ir mums pavirsti tokiais baigtiniais, tokiais savin sulindusiais užsisklendėliais, kad niekados neišdrįstume pagalvoti, jog ir saulė yra tik tobulas kažkieno tarpininkas. O prieš patį dienos patekėjimą, prieš patį šviesos plūstelėjimą leisk pažvelgti kiekvienam į savo laukimo gelmę ir neprarasti savitvardos, neapsvaigti, išvydus amžiną ir nepagydomą gėrio ligą, jos tykiai verpetuojančią bedugnę, leisk neišeit tokį rytą iš proto... O jei ir išeit iš jo, tai tik taip, kaip tame bičiulio eilėraštyje – „basam, į Jeruzalę“.

Klausimai ir atsakymai

1. Suformuluokite teksto temą.

(2 taškai)

2. Kaip supratote pasakymą „šiai totalinei šviesos epidemijai mes esame pasmerkti“?

(2 taškai)

3. Kas norėta pasakyti teiginiu, jog „mūsų kūno dalys <...> tarsi iškrito iš Visatos konteksto“?

(1 taškas)

4.1. Išvardykite bent tris II-oje teksto dalyje minimus dirbtinės terpės elementus.

(1 taškas)

4.2. Kaip apibendrintai autorius vadina šiuos elementus?

(1 taškas)

Čia rašo vertintojai
I II

1–4 klausimų taškų suma (7)

5. Ar galima teigti, kad šiuolaikinis žmogus linkęs pervertinti savo galias? Argumentuokite, remdamiesi tekstu.

Čia rašo vertintojai
I II

(1 taškas)

6. Kaip supratote, ką reiškia gyventi „statistinio vieneto gyvenimą“?

(2 taškai)

7. Paaiškinkite, kaip supratote teiginį, kad šiuolaikinis žmogus gyvena interpretacijomis.

(1 taškas)

8. Kas rodo vidutinybės invaziją į literatūrą?

(1 taškas)

9. Kaip autorius vertina reiškinių, kad kultūroje nuolat daugėja tarpininkų? Argumentuokite.

(3 taškai)

10. Remdamiesi tekstu nurodykite, kas padeda šiuolaikiniam žmogui atsitokėti.

(2 taškai)

11. Paskutinė pastraipa parašyta kaip malda. Nurodykite bent dvi kalbinės raiškos priemonės, kurios pagrįstų šį teiginį.

(2 taškai)

12. Tekstas suskirstytas į keturias dalis. Paaiškinkite, kas sieja I ir IV dalis turinio ir raiškos požiūriu.

(2 taškai)

5–12 klausimų taškų suma (14)

13. Paaiškinkite teksto pavadinimo prasmę.

(2 taškai)

14.1. Nurodykite teksto funkcinį stilių.

(1 taškas)

14.2. Argumentuokite.

(2 taškai)

15. Nurodykite teksto žanrą.

(1 taškas)

16. Kokiomis stilistinėmis priemonėmis teksto autorius siekia įtaigumo? Nurodykite bent 3 ir pateikite po pavyzdį.

(3 taškai)

Čia rašo vertintojai	
I	II
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____

13–16 klausimų taškų suma (9)		
Taškų suma (30)		
Papildomi taškai (2)		

II. KALBOS UŽDUOTYS

1. Padėkite trūkstamus skyrybos ženklus.

Jau antras dešimtmetis skaitytojus džiugina konceptualūs Baltų lankų tomiai. Šis periodinis leidinys mąstančių žmonių atgaiva ne tik sėkmingai užpildo vakuumą atsivėrusį tarp „mokslinės“ minties ir populiariosios publicistikos bet ir skatina pačius mokslininkus atsigręžti į viešąją. Kitaip sakant Baltos lankos puiki tribūna mąstyti suprantama sau ir kitiems kalba. Manau šis atviro dialogo puoselėjimas šalia konceptualumo vertingiausias leidinio bruožas išskiriantis jį iš kitų Lietuvos spaudinių. Juoba kad leidinių skaičius dažnai atvirkščiai proporcingas intelektualinės minties kultūrai. Žinau bent penkis manau kad jų yra daugiau periodinius mokslo leidinius skirtus filosofijai bet prisipažįstu neturiu noro daugumos jų net pavartyti. Ar tai liudija mūsų mokslinės minties perteklių O gal atvirkščiai atspindi mūsų susiskaldymą uždarumą ir „korinę kultūrą“ kai mokslininkų grupės nenori nieko girdėti apie kitas posėdžiaujančias čia pat už sienos? Juk kiekvienos institucijos ar iškilės asmenybės garbės reikalas turėti savo leidinį. Anot Šliogerio gal intelektualų Lietuvoje nėra kaip tik todėl kad čia per daug intelekto kurį sunku pasidalyti?

Šios ir kitos posovietinės realijos apmąstomos Baltų lankų dvigubame numeryje pavadintame (Ne)priklausomybės diskursai. Priešingai nei dauguma mokslo leidinių jį su malonumu perskaičiau nuo pradžios iki galo. Mano galva programinis numerio straipsnis yra Arūno Sverdiolo Cinizmas pas mum nors ir įdėtas paskutinis. Kaip juokauta vienoje filosofijos konferencijoje „žvaigždės“ mokslo simpoziumuose visada pasirodo pirmos o viešuose koncertuose paskutinės. Sudarytojai tikriausiai siekė nenusižengti mokslinei tradicijai numeris pradedamas straipsniu Demokratinė bendruomenė ir nepriklausomybė parašytu Algio Mickūno neabejotinai plačiausiai žinomo lietuvių fenomenologo. Nežinau ar tai lėmė sudarytojų pagarba Mickūno autoritetui ar paties Sverdiolo kuklumas. Šie straipsniai kaip tik ir sudaro konceptualią viso numerio ašį ant kurios pamauti gerąją prasmę visi kiti pamąstymai. Drauge tai atspindi abu Baltų lankų aspektus tiek jų atvirumą šiuolaikiniams mūsų visuomenės reiškiniams tiek aukštą intelektualinį lygį. Kitaip sakant tai kartu ir simpoziumas ir koncertas.

Čia rašo vertintojai

I

II

Pagal T. Kačerauską

(22 taškai)

Taškai

2. Paaiškinkite, kas skiriama skaitmenimis pažymėtais skyrybos ženklais. Pateiktoje lentelėje įrašykite vienintelį teisingą atsakymą žyminčią raidę A, B ar C.

1. Įsilijo kaip reikiant,¹ gatve einantys žmonės slėpėsi po skėčiais, gūžėsi nuo čiažančių lietaus lašų.
 - A Skiriama išplėstinė padalyvinė aplinkybė.
 - B Skiriamas įterpinys.
 - C Skiriami sudėtinio sakinio dėmenys.
2. Ką tik pasakyta mintis –² štai atspirties taškas!
 - A Skiriami sudėtinio sakinio dėmenys.
 - B Praleista sudurtinio tarinio jungtis.
 - C Skiriamas priedėlis po pažymimojo žodžio.
3. Nors visaip stengiausi išsisukti,³ nepadėjo jokios gudrybės.
 - A Skiriamos vienuarūšės sakinio dalys.
 - B Skiriami sudėtinio bejungtukio sakinio dėmenys.
 - C Skiriamas šalutinis sakinytis.
4. Buvo tenai tokia jauna tetutė,⁴ vaikų vadinama auklyte, balta ir putli lyg cukraus vatos gabaliukas.
 - A Skiriamas priedėlis po pažymimojo žodžio.
 - B Skiriama tikslinamoji aplinkybė.
 - C Skiriamas išplėstinis dalyvinis pažyminys po pažymimojo žodžio.

ATSAKYMAI

1	2	3	4

(4 taškai)

Taškai		
--------	--	--

4. Nurodykite žodžius bei konstrukcijas, tinkamas vartoti pateiktuose sakiniuose. Taisyklingus variantus žymėkite ženklų ✓ skiltyje TAIP, netaisyklingus – skiltyje NE.

1. Daugiau informacijos _____.

rasite pas Jūrą
klauskite pas Jūrą
teiraukitės Jūrą
gausite iš Jūrą
klauskite Jūrą
teiraukitės pas Jūrą
prašykite Jūrą

TAIP	NE

2. _____, Lietuva taip pat galėtų verstis miškininkyste.

Jei patikėjus specialistais
Pasak specialistų
Jei patikėtume specialistais
Specialistų žodžiais
Jei tikėti specialistais
Anot specialistų

TAIP	NE

3. Lyginant sienas glaistu, reikia saugoti akis ir odą(,) _____ stengtis neįkvėpti dulkių.

be to
o taip pat
taip pat
ir
taigi
tačiau
tai yra
taipogi

TAIP	NE

4. Telefonu _____, kad kitą savaitę dokumentai bus sutvarkyti.

skambinęs vyriškis informavo
skambino vyriškis ir pranešė
skambino vyriškis patvirtindamas
skambino vyriškis, kad pranešti
skambino vyriškis, norėdamas pranešti

TAIP	NE

5. Visa mūsų mokykla _____.

pripažino Valdą gabiu ir išradingu
manė Valdą esant gabų ir išradingą
laikė Valdą gabiu ir išradingu
skaitė Valdą gabiu ir išradingu
tvirtino, kad Valdas ir toliau bus gabiu ir išradingu

TAIP	NE

Čia rašo vertintojai
I II

(10 taškų)

Taškai		
--------	--	--

5. Įrašykite trūkstantus žodžius ar žodžių dalis.

1. Kiekvienas žmogus siekia būti įvertint_____ ir gerbiam_____.
2. Supažindinsime su tais kolegomis, kurie čia įsidarbino prieš tr_____ ket _____ mėnes_____.
3. Šį kartą nepavyko Simono pasikviesti puodel_____ kavos.
4. Prieš įjung_____ prietaisą atidžiai perskaitykite instrukciją.
5. Geriausi sportininkai kviečiami atstovauti Lietuv_____ pasaulio čempionate.
6. Jei valgį gaminu aš, daržoves visada kepu _____ sviest_____.

Čia rašo vertintojai	
I	II
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____

(4 taškai)

Taškai		
--------	--	--